

Abstrakt

Zmluvná pokuta je inštitútom v praxi často využívaným na posilnenie postavenia veriteľa a zároveň zvyšujúcim motiváciu dlžníka splniť dlh spôsobom dojednaným v zmluve. Podobne ako v prípade mnohých iných inštitútov súkromného práva, aj praktická aplikácia zmluvnej pokuty so sebou prináša nemálo otázok, na ktoré neexistujú jednoznačné odpovede. Cieľom práce je rozobrať vybrané sporné otázky súvisiace s problematikou zmluvnej pokuty, predovšetkým tie, ktoré sa týkajú oblasti oprávnenia súdu moderovať jej neprimeranú výšku, konfrontovať nesúladne teoretické názory, či rozporné závery teórie a judikatúry a zaujať k nim vlastné stanovisko. Práca neobsahuje vyčerpávajúci výklad zmluvnej pokuty, a preto rozoberám všeobecné aspekty len v nevyhnutnom rozsahu. Väčšia pozornosť je venovaná vzniku a trvaniu práva a nároku na zaplatenie zmluvnej pokuty. Ústrednou témou práce je potom moderačné oprávnenie súdu a s týmto inštitútom súvisiaca problematika zahŕňajúca rôzne názory na mnoho sporných otázok, ktoré pri jeho aplikácii vyvstávajú.

Inštitút zmluvnej pokuty pozná súkromné právo už od rímskych čias. Podstata spočíva v dohode o zmluvnej pokute, ktorú medzi sebou uzatvárajú strany záväzkového vzťahu ako akési vedľajšie dojednanie. Zmluvná pokuta je potom plnenie, ku ktorému je povinná tá strana, ktorá zabezpečenú povinnosť poruší spôsobom predvídaným v dojednaní o zmluvnej pokute.

Práca je rozdelená do piatich kapitol. Prvá kapitola pojednáva o zmluvnej pokute všeobecne, o jej pojme, systematickom zaradení, funkciách a akcesorickej povahe. Nasledujúca kapitola je venovaná právnej úprave zmluvnej pokuty v obchodnom zákonníku, okrajovo i v práve Európskej únie. Ďalej nasleduje kapitola popisujúca vznik práva na úhradu zmluvnej pokuty, ktorá je rozdelená do šiestich podkapitol. Prvé tri sú venované obligatórnym predpokladom vzniku práva na úhradu zmluvnej pokuty- obsahu a platnosti dojednania o zmluvnej pokute a porušení zabezpečovanej povinnosti. V tejto kapitole je rozobratá aj problematika zavinenia dlžníka a otázka rozdielneho okamihu vzniku práva a vzniku nároku na zaplatenie zmluvnej pokuty. Štvrtá kapitola týkajúca sa trvania práva a nároku na zmluvnú pokutu sa venuje najmä otázke premlčania práva na zmluvnú pokutu a vplyvu odstúpenia od zmluvy na nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty.

Posledná kapitola je venovaná ústrednej téme práce, moderačnému oprávneniu súdu. Je štruktúrovaná do siedmich podkapitol, z ktorých niektoré obsahujú ďalšie delenie. Začiatok

približuje právne zakotvenie moderačného práva súdu, ako aj otázky kogentnej povahy § 301 ObchZ. Kapitola pokračuje stručným popisom podmienok, za ktorých súd pristupuje k moderácii. Tretia podkapitola je venovaná kritériám posudzovania primeranosti zmluvnej pokuty. Nasleduje výklad o zmluvnej pokute ako predmete moderácie. Cieľom piatej podkapitoly je zodpovedať otázku, či je súd pri splnení podmienok moderácie povinný zmluvnú pokutu znížiť, alebo či ide o vec jeho výlučne voľného uváženia, ako aj či je pre prístupenie k moderácii nevyhnutný návrh účastníka. Nasledujú podkapitoly zaoberajúce sa kritériami samotného zníženia, zákonnou limitáciou súdu pri moderácii a náhradou dodatočne vzniknutej škody, ako aj dôsledkami rozhodnutia o moderácii. Záver je venovaný úvahám o možnosti zvýšenia neprimerane nízkej zmluvnej pokuty de lege ferenda.

Moderačné oprávnenie je inštitútom nie príliš charakteristickým pre súkromné právo ovládané zásadou autonómie vôle strán. Poskytuje súdu možnosť znížiť zmluvnú pokutu, ktorú považuje po prihliadnutí k hodnote a významu zabezpečovanej povinnosti za neprimerane vysokú, a to až do výšky škody spôsobenej porušením zmluvnej povinnosti, na ktorú sa vzťahuje zmluvná pokuta, pričom rozhodným okamihom je moment rozhodnutia súdu. Súd má pri rozhodovaní o primeranosti zmluvnej pokuty pomerne značnú voľnosť, avšak vzhľadom na závažnosť takýchto zásahov do zmluvnej slobody účastníkov záväzkových vzťahov je potrebná existencia určitých pravidiel pre súdne rozhodovanie, ktoré poskytuje najmä teória a judikatúra.